

עבודה זרה דף כ"ו

לא יתייחד אדם למדנו במשנה, שלא יתייחד אדם עם הגוי. תנו רבנן, ישראל שנזדמן לו עובד כוכבים בדרך, ילך בצד שמאלו כדי שיהיה העובד כוכבים לימינו של ישראל, שיוכל להגן על עצמו עם יד ימינו¹⁷⁰. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, אם היה העובד כוכבים חגור סיף, ילך הישראל משמאל לעובד כוכבים¹⁷¹, אבל אם יש ביד עובד כוכבים מקל, ילך הישראל בצד ימין של הנכרי כדי שתהיה יד ימין של העובד כוכבים שהמקל בה סמוכה לישראל¹⁷². היו עולין בהר או בסלע, או יורדין בירידה, לא יהא הישראל למטה ועובד כוכבים למעלה, אלא ישראל למעלה ועובד כוכבים למטה. ואפילו במישור אל ישחה ישראל לפני העובד כוכבים, שמא ירוצץ את גולגלתו.

שאלו להיכן הולך, אם היה צריך לו לילך עד פרסה, יאמר לו 'שתי פרסאות אני צריך לילך'¹⁷³, כמו שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע. שהרי כתוב "עד אשר אבא אל אדוני שעירא", וכתוב "ויעקב נסע סכותא", ולא הלך עד שעיר. מעשה בתלמידי רבי עקיבא שהיו הולכים לכזיב, פגעו בהן ליסטים, אמרו להם לאן אתם הולכים? אמרו להם לעכו הרחוקה מכזיב, כשהגיעו לכזיב פרשו מהם. אמרו להם, תלמידי מי אתם? אמרו להם, תלמידי רבי עקיבא. אמרו להם אשרי רבי עקיבא ותלמידיו, שלא פגע בהן אדם רע מעולם.

רב מנשה הלך למקום הנקרא 'בי תורתא'. פגשו אותו גנבים¹⁷⁴, שאלוהו להיכן הולך? אמר להם לפומבדיתא. כשהגיע לבי תורתא פרש מהם, אמרו לו תלמיד של יהודה הרמאי אתה, כלומר ממנו למדת לרמותינו. אמר להם, וכי אתם מכירים אותו שהוא רמאי, הרי הוא אדם גדול והטיל עליהם נידוי שביזוהו. ניסו עשרים ושתיים שנים לגנוב ולא הצליחו. כיוון שראו כך הלכו כולם ובקשו לבטל את הנידוי. היה ביניהם אורג אחד, שלא בא להתיר את הנידוי אכלו אריה, וזהו מה שאומרים העולם, שהאורגים שרובם אין להם בושת פנים¹⁷⁵, חיים פחות משנותם. אומרת הגמרא, בא וראה מה בין גנבי בבל שפגשו את רב מנשי וחרפו אדם גדול, לבין לסטין של ארץ ישראל שפגשו את תלמידי רבי עקיבא ספרו בשבחו, ואף על

170 שאם ירצה העובד כוכבים להורגו ישלח ישראל יד ימינו ויאחו בו

171 כדי שיהא יד שמאל של עובד כוכבים שהסיף חגור בו לצד ימינו של ישראל, ומזומנת לימין ישראל לאחור

בה

172, ואם ירים יד ימינו – תאחזו שמאלו של ישראל במקל הסמוך לה: דאי טופלו לימינו – יהא המקל רחוק מידו של ישראל

173 אולי ימתין העובד כוכבים מלהכותו עד פרסה שניה, וזה יפרש ממנו קודם לכן

174 ליסטין ישראל היו

175 כך פ' רש"י. אבל תוס' מפרשים בשם הערוך שמי שמזול מקולל בתר ענייא אזל עניותא ומתקלל בעוד דברים.

פי שסתם לסטים פרוצים מגנבים¹⁷⁶.

משנה

בת ישראל לא תיילד את העובדת כוכבים מפני שמילדת בן לעובדי כוכבים. אבל עובדת כוכבים מילדת בת ישראל. בת ישראל לא תניק בנה של עובדת כוכבים, אבל עובדת כוכבים מניקה בנה של ישראל ברשות הישראלית¹⁷⁷.

גמרא

תנו רבנן, בת ישראל לא תיילד את העובדת כוכבים, מפני שמילדת בן העובדי כוכבים. ועובדת כוכבים לא תיילד את בת ישראל, אפילו כשישראליות אחרות עומדות על גבה, מפני שחשודין על שפיכות דמים, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, עובדת כוכבים מילדת את בת ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה, אבל לא בינה לבינה¹⁷⁸. ורבי מאיר סובר, שאפילו אם אחרות עומדות על גבה לא תיילד, כיוון שיכולה ללחוץ בידה על מצחו של התינוק במקום שמוחו רופס, ולהורגו בלי שירגישו במעשיה. וכמעשה בנכרית שגלגה על חברתה שהיא מולידה יהודים בת מולידה יהודים, אמרה לה, כך וכך רעות יבואו עליך כמנין שהשפלתי מהן והרגתי בהן, וכמו שהשלכתי פיסות עץ, לנהר שקומא. אמרו לו רבנן, שהיא סתם התפארה, ולא באמת העיזה לעשות כך.

בת ישראל לא תניק תנו רבנן, בת ישראל לא תניק בנה של עובדת כוכבים, מפני שמגדלת בן העובדי כוכבים. ועובדת כוכבים לא

תניק את בנה של בת ישראל, מפני שחשודה על שפיכות דמים, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, עובדת כוכבים מניקה את בנה של בת ישראל, בזמן שאחרות עומדות על גבה, אבל לא בינו לבינה. ורבי מאיר אומר, שגם כשאחרות עומדות על גבה, יכולה למרוח סם המוות ולהרעילו. וצריכים לכתוב את שני המקרים, שאם היו משמיעים רק את המקרה של מילדת, היינו אומרים ששם קל להשגיח אבל במינקת שיכולה למרוח סם בסתר, גם חכמים יסברו כרבי מאיר לאסור. ואם היו משמיעים את המקרה במינקת, היינו אומרים שרבי מאיר מודה לחכמים שבמילדת מותר, כיון שאפשר להשגיח, לכן צריך לכתוב את שתי המקרים. שואלת הגמרא, והרי מצינו סתירה למשנתנו, ששנינו יהודית מילדת עובדת כוכבים בשכר אבל לא בחנם? אמר רב יוסף, בשכר מותר משום איבה, והמשנה שאוסרת מדברת בחנם.

¹⁷⁶ להודיעך שבחה של ארץ ישראל

¹⁷⁷ אבל לא תמסרנו להוליכו בביתה, שלא תהרגנו

¹⁷⁸ ואפילו ברשות הישראלית. ואם ישראל יוצא ונכנס מותר. ואם כן צריך ליוהר שישראלית ההולכת חוץ לעיר לא תשאיר את בנה לבד בבית, ביד מינקת עובדת כוכבים, אם אין ישראלית בעיר שיוצאת ונכנסת תמיד ואפ"ה מזמן שכיבה ואילך אסור להניחו יחיד. ועל תינוק ותינוקת שמשגיח בבית העובד כוכבים יחידים לרפאות, הורה ר"י דאסור מכמה עניינים שהם חשודים על שפיכות דמים ואפילו הם גדולים קצת ימשיכו למינות.

סבר רב יוסף לומר, שמותר לילד עובדת כוכבים בשבת כבחול משום איבה¹⁷⁹, שהרי רואים שאת היהודיות מילדים בשבת. אמר לו אביי, שיכולה לומר לה אנו ששומרים שבת מחללים עלינו, אתם שלא מחללים שבת אי אפשר לחלל עליכם. חשב רב יוסף לומר, שמותר להניק את בן הנכרית בשכר משום איבה. אמר ליה אביי, שפנויה יכולה לומר שהיא רוצה להינשא, ואשת איש יכולה לומר שלא רוצה להזדהם בפני בעלה. סבר רב יוסף לומר על מה ששנינו בברייתא, העובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין, שלהעלות בשכר מותר משום איבה. אמר לו אביי, יכול לומר לו בני עלה על הגג, ואם לא אורידנו ימות, ונוח לי להפסיד שכרי ולהצילו. או שיאמר שהשלטון קבע לו זמן ליום וועד, ואם לא ילך יצא שכרו בהפסדו.

מורידים ולא מעלים שנהרבי אבהו לפני רבי יוחנן¹⁸⁰, העובדי כוכבים¹⁸¹ ורועי בהמה דקה¹⁸² לא מעלין ולא מורידין, אבל המינין שהם כומרין לעבודת כוכבים, בין עובדי כוכבים בין ישראלים. והמסורות שמלשינים לשקר ומוסרין ממון חבריהם ביד עובדי כוכבים אנסין, והמומרים, מורידין ולא מעלין¹⁸³. אמר לו, אני שונה "לְכָל אֲבֵת אֲחִידָ" לרבות את המומר, ואתה אומר שמורידין את המומר? אלא תמחק את המומר ממשנתך. שואלת הגמרא, מדוע לא מחלק בין מומר האוכל נבילות לתיאבון כשאין לו בשר¹⁸⁴, לבין מומר שאוכל נבילות גם כשיש לו מאכל מותר כדי להכעיס את בוראו? מתרצת הגמרא, שהוא סובר שהאוכל נבילות להכעיס מין הוא.

מומר לתיאבון ומומר להכעיס אומרת הגמרא שנחלקו רב אחא ורבינא, אחד אמר שהאוכל לתיאבון מומר, והאוכל להכעיס מין הוא. ואחד אמר, שאפילו האוכל להכעיס גם נחשב מומר, ואיזהו מין? זה העובד עבודה זרה. מיתיבי, אכל פרעוש אחד או יתוש אחד הרי זה מומר, והרי כאן ודאי עושה זאת להכעיס הוא שהרי פרעוש ויתוש אין אדם אוכלן לתיאבון, ונקרא מומר? אומרת הגמרא שלא מדובר בעושה להכעיס, אלא במתאווה לטעום טעמו, כיוון שאין

179 הקשו בתוס' לרב יוסף המתיר, ולאביי נמי שמתרץ שאין כאן איבה, ומשמע שאם שכשיש איבה מותר שמותר איך מתירים איסור דאורייתא משום איבה שהרי הושיט ידו למעי בהמה ולדל עובר שבמעיה חייב משום עוקר דבר מגידולו ומתרצים שמדובר כאן ביושבת על המשבר שכבר נעקר לצאת, א"נ כיון דכלו לו חדשיו פסקו גידוליו.

180 עמוד ב'.

181 ומה שנאמר במסכת סופרים כשר שבכנענים הרוג יש לפרשו כמו שמפורש בירושלמי בקידושין שזה רק בשעת מלחמה. תוס'.

182 הקשו התוס' מדוע החמירו רבנן ברועים שאינם פסולים אלא מדרבנן וגם הם כשרים לעדות אשה. ואילו בגזלנין שהם פסולין מן התורה לכל עדות שבתורה, לא החמירו כל כך ותרצו בשם ור"ז דהיא הנותנת בגלל שלא פסולים אלא מדרבנן עשו חכמים חיזוק כדי שיתנו לב לשוב וב"ד היו מכין ועונשין שלא מה"ת.

183 מורידין היינו כשידינו תקיפה בזה"ב, אבל לא מעלין אף אין ידינו תקיפה. תוס' בד"ה דלא תיחות חיותא עילויה.

184 אבל אינו מופקר שכשיש איסור והיתר לפניו יניח את ההיתר ויאכל את האיסור. רש"י.

ישראל טועמו מעולם¹⁸⁵.

שואלת הגמרא, אם נאמר עליהם שמורידים אותם לבור, ודאי שלא מעלים אותם משם? אמר רב יוסף בר חמא בשם רב ששת, שכתבו זאת לומר היא שאם יש בקרקע הבור מדרגה ויכול לעלות, מגרדה כדי למונעו מלעלות, ואם חושש מאיבה יאמר לו, שעושה זאת כדי שבהמתו לא תרד לשם דרך המדרגה ותמוט שם. רבה ורב יוסף, אומרים, שכתבו זאת לומר, שאם היתה אבן על פי הבאר, מכסה ויאמר לו, צריך אני להעביר עדר צאני למרעה, ודרכי על שפת בור זה, וירא אני שלא יפלו. רבינא אמר, שאם היה שם סולם מסלקו ויאמר שצריך להוריד את בנו מהגג.

185 ומדובר שמפרש שלכך הוא עושה א"נ יודעים זאת מכך שאכל רק אחד. תוס'. אבל הכא קתני פרעוש אחד או יתוש אחד

